

140. Wł. Mickiewicz do J. I. Kraszewskiego 17 XII 1869 Rkp. BJ 6520 k. 152-153.

[Tłumaczenie:]

[k. 152r]

Paryż, 17 grudnia 1869

11, rue Jacob

Drogi Panie,

Po powrocie z mojej podróży, zastałem tyle pracy, którą należało wykonać wcześniej, że trudno mi zaczerpnąć powietrza. Właśnie dlatego dopiero dzisiaj informuję Pana o błędzie, który powstał w naszym rachunku. Faktura, którą Panu zostawiłem, jest całkowicie dokładna, ale dopisek mój fałszywy. Pamiętaj Pan, że zaledwie parę godzin przed moim wyjazdem otrzymałem listę książek przez Pana przekazanych Dobrowolskiemu¹. W pośpiechu pomyliłem wysokie ceny z cenami netto. Tak naprawdę [k. 152v] rzeczy mają się następująco. Z rachunku, który Panu zostawiłem, wynikało, że Pański dług wynosił 889 franków i 10 centymów. Wręczył Pan Dobrowolskiemu książki tylko za 540 franków, co sprawia, że jest mi Pan winien 358 franków i 30 centymów². Byłbym Panu zobowiązany, gdyby mi Pan wysłał pieniądze. Pod moją nieobecność mój główny pomocnik³ poważnie się rozchorował. Zgodziłem się, by chwilowo zastępował go ktoś, kto cieszył się tak dobrą reputacją, że Bronisław⁴ poręczył za niego przed Wołowskim⁵, gdy tamten ubiegał się o posadę w Crédit foncier. Cóż! ten nieszczęśnik [k. 153r] najzwyczajniej w świecie i tak po prostu zabrał mi trochę pieniędzy z kasy, co zachwiało równowagę w moich finansach. Dzięki Bogu nie ukradł więcej. Takie są uroki handlu.

Przypominam Panu, drogi Panie, o Pańskiej zobowiązującej dla mnie obietnicy, że przejrzy Pan papiery po zmarłym Trentowskim⁶ w celu stwierdzenia, czy nie ma tam listów mojego ojca. Pierwszy tom *Dzieł pośmiertnych*⁷ ukaże się w lutym. W tym pierwszym tomie znajdzie się materiał na bardzo piękny

---

¹ Franciszek Dobrowolski – zob. list nr 110.

² Najwyraźniej wkradł się kolejny błąd; powinno być: 349 franków i 10 centymów.

³ Konstanty Dalewski (1837-1871) – kierownik Księgarni Luksemburskiej od momentu jej powstania do jego tragicznej śmierci (został rozstrzelany podczas Komuny Paryskiej).

⁴ Bronisław Zaleski – zob. list nr 7.

⁵ Ludwik Wołowski (1810-1876) – polski prawnik z rodziny frankistów, naturalizowany we Francji, ekonomista i polityk, 28 III 1852 r. wraz z Ksawerym Branickim założył Banque foncière de Paris, pierwszą spółkę kredytową we Francji, która 10 XII 1852 r. przekształciła się w Crédit foncier de France; w latach 1839-1871 wykładał w Conservatoire National des Arts et Métiers, w 1876 r. mianowany dożywotnim senatorem.

⁶ Bronisław Ferdinand Trentowski (1808-1869) – polski pedagog i filozof, twórca tzw. projektu „filozofii uniwersalnej”, autor rozpraw, m.in. *Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej* (1842), *Mysłini, czyli całokształt logiki narodowej* (1844), *Panteon wiedzy ludzkiej lub pantologia, encyklopedia wszechnauk i umiejętności, propedeutyka powszechna i wielki system filozofii* (1873-1881).

⁷ *Pisma Adama Mickiewicza*, nowe wydanie zupełne, t. 6, *Pisma pośmiertne*, F. A. Brockhaus, Lipsk 1869.

wykład. Druk trzeciego tomu Gillera⁸ i „Rocznika”⁹ jest w toku. Z niecierpliwością czekamy na Pański tekst, jak na noworoczny podarunek na [k. 153v] rok 1870. Proszę o przesłanie mi paczuski z prospektami, które rozprowadzę wśród naszych rodaków. Bronisław nieco kaszle, ale nie wypuszcza przez to pióra z dłoni. Wydaje się, że biedny Kruniewicz¹⁰ wciąż bardzo choruje. Co się tyczy polityki, można odnieść wrażenie, że Francja jest w bardzo przyjacielskich stosunkach z Rosją, i jak dotąd odmawia się nam koniecznego pozwolenia na organizowanie kolejnych polskich wykładów. Dwóch biednych emigrantów właśnie wsadzono do pudła w Mazzas¹¹, nawet nie jako podejrzanych o fałszywe rosyjskie dokumenty (co i tak jest już paskudną historią), ale o przywłaszczenie sobie narzędzi chirurgicznych. Z czułością ściskam dłoń Pańską,

Wł[adysław] M[ickiewicz]

---

⁸ Agaton Giller, *Historia powstania narodu polskiego w 1861-1864 r.*, t. 3, Księgarnia Luksemburska, Paryż 1871.

⁹ „Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego” – zob. list nr 15.

¹⁰ Paweł Kruniewicz – zob. list nr 132.

¹¹ Właśc. Messas – miejscowość w departamencie Loiret, w Regionie Centralnym.